

Per 211/1905

10002706,13

IZDAJEN V GORICI

V Gorici, 1. avgusta 1905. Tečaj 1.

MORSKI GOSPODAR

CCB: 55 8

List za povspeshevanje kmetijstva
v slovenskem Primorju.

Ureduje in izdaja **Anton Štrekelj**,
državni potovalni učitelj kmetijstva v Gorici.

List izhaja v začetku in v polovici vsakega
meseca ter stane 2 K na leto. Naročnino
pošiljati je na upravo „Primorskega Gospo-
darja“ v Gorici (Pri rudeči hiši št. 7). MM

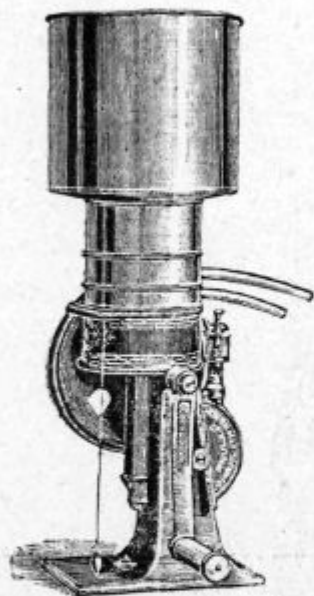
Mlečni posnemalnik je kmetovalcu velika dobrota.

Med tem, ko so se poprijeli kmetje v bolj naprednih de-
želah že zdavno različnih priprav, s katerimi si delo lajšajo ali
boljšajo, drži s: naš kmet trdovratno starodavnih navad in težko
ga je pripraviti k najmanjšemu preobratu. Osobito smo zaostali
v mlekarstvu. Drugod rabijo za podelovanje mleka že najbolj
komplicirane aparate pri nas pa nismo prišli niti do golide, ki
bi vstrezala namenu. Malo kje dobimo dandanes kmetovalce, ki
bi tako slabo ravnali z mlekom, kakor ravnajo pri nas. Nič jim
ni za mleko. In vendar je to za nekatere naše kraje, osobito za
naše Gore, najbolj važen kmetijski pridelek. Saj prinaša našemu
gorskemu kmetu po večini le prodaja mlečnih izdelkov, osobito
masla kak novčič, s katerim si zamore kupiti različne potrebščine.

Če bi se tod z mlekom boljše ravnalo, bili bi dohodki go-
tovo tudi večji in lahko bi se včasih tudi kaj na stran delo.
Osobito priporočamo danes boljši način posnemanja mleka, nego
je to tu v navadi. Po starem našem načinu dobimo od 100 l
mleka kvečemu 3 kg masla, za katero skupimo navadno 5 do
6 kron. Če bi si nabavili pa mlečni posnemalnik, dobili bi od

100 l mleka vsaj 4 kg masla, za katero bi skupili pa najmanj 9 čistih kron, ker je maslo iz sveže smetane mnogo bolj drago. Razun tega imeli bi v drugem slučaju tudi sveže sladko mleko, ne pa staro, včasih smrdljivo kislico, ki niti prav zdrava ni in se mora svinjam polagati. Dobiček našega mlekarstva se toraj z uporabo mlečnega posnemalnika (centrifuge) nasproti staremu načinu posnemanja več nego podvoji. Zato je pač potrebno, da se naši živinorejci s to pripravo, ki jim je velika dobrota, bolj seznanijo.

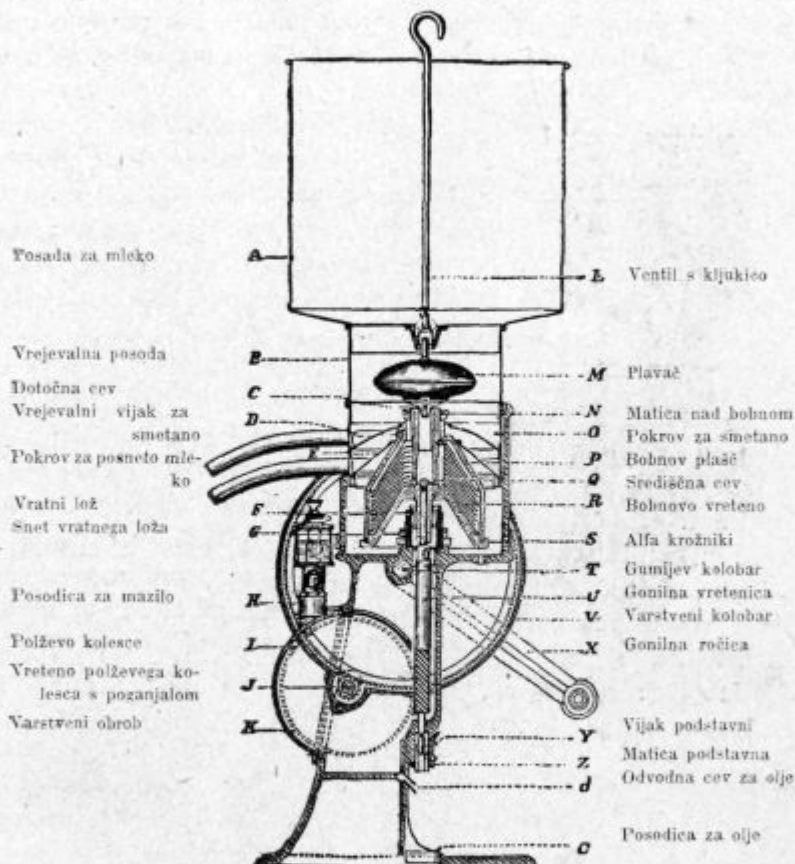

Pod. 45. Posnemalnik „Kolibri“.

Mlečnih posnemalnikov je več vrst; so mali in veliki. Velike posnemalnike priporočamo združnim mlekarnam, kakoršnih je v naših gorah precejšnje število, manjše posnemalnike pa priporočamo posameznim posestnikom, ki ne morejo pristopiti h mlekarski zadrugi, bodisi, da je ni v onem kraju, bodisi, da je preveč oddaljena ali pa tudi iz kakega drugega vzroka. Posestniku, kateremu preostaja dnevno za posnemanje 8 ali 10 litrov mleka, se že izplača kupiti posnemalnik. Za majhne posestnike priporočamo posnemalnik Alfa Viola, ki posname 75 l mleka na uro, za srednje in večje posestnike pa Alfa Kolibri posnemalnik, ki posname 125 l v uri.

Posestnikom, ki imajo nad 15 krav in onim, ki mislijo tudi mleko sosedov proti mali odškodnini posnemati, priporočamo posnemalnik za 200 l mleka na uro (Alfa D) ali še bolj onega za 250 l (Alfa Baby). Te priprave so sedaj v resnici še nekoliko drage, toda izplačujejo se gotovo že v prvem letu z večim dohodkom. Vzemimo kmeta, ki redi 10 krav in kupi posnemalnik Kolibri, ki stane 230 K. Če računimo na kravo povprečno 1800 l mleka na leto (5 l na dan), znaša množina mleka vseh 10 krav v letu 18.000 l. Ako posnamemo to mleko po stari navadi v skledah, dobimo od njega okoli 540 kg navadnega masla (3 kg od 100 l) kar znaša po 1.60 K = 864 K. Če pa rabimo posnemalnik, do-

bimo od tega mleka najmanj 760 *kg* finega masla, ki ga prodamo celo doma po 2-20 K. Svota tega masla znaša toraj v celem letu 1672 K, dobička je toraj že pri maslu 808 K, koliko pa je več vredno tudi sveže posneto mleko od zaležanega kislega! Ta čista svota pa presega gotovo za mnogo oni denar, ki smo ga dali za posnemalnik.

Pod. 46. Posnemalnik „Kolibri“ v prerezu.

Delo posnemalnika obstoji v tem, da loči v mleku lahko tolščo od težke vode. S tem, da se mleko med posameznimi krožniki naglo vrti, sili težka voda kolikor mogoče ven iz središča in pritiska pri tem lahko smetano na sredo. Če toraj odpeljemo mleko iz središča posebe in mleko od strani bobna posebe, bo imelo prvo mnogo več tolščice nego drugo. Gornji po-

snemalniki ločijo lojščo tako ostro, da se je nahaja v posnetem mleku kvečern 1 do 2 tisočidela. Lahko rečemo toraj, da vzamemo s posnemalnikom mleku popolnoma vso toljščo. Kedar posnemamo v skledah, ostaja je v mleku tudi nad $\frac{1}{4}$.

Naši popobi kažeta nam posnemalnik Kolibri od zunaj in v prerezu. Ker se bo gotovo kedo naših posestnikov naročil na to pripravo, priporočamo mu, da se obrne do tvrd, ki so v inseratnem delu lista navedene. Drage volje pa naročimo tudi mi prijave onim, ki se obrnejo do nas. Veselilo nas bo, če bo mnogo takih. Kdor nam pojasni natanko svoje premoženjske razmere, znali mu bodemo tudi pravo svetovati.

Št.

Sadjarstvo na Primorskem.

(Dalje.)

Od sadnih vrst, ki se smatrajo kot priporočljiva za posamezne okoliše naj se navedejo:¹⁾

Za 1. okoliš (gornja soška dolina):

Hruške: Boscova steklenka, Dielova maslenka, zelena magdalenka, debela rommeltovka, solnograška, rimska maslenka, poletna apotekarca, Heilerjeva moštnica, einsidelski divjak, Wolfvka, tepka.

Jabolka: rudeči astrahan, beli astrahan, rudeči jesenski kalvil, beli zimski kalvil, žareči kardinal, gdanski rebrač, mašančka, gravenstajnika, pogačarica, kraljevi ali rudeči kratkorepec, zimska zlata parmena, Baumannovi kosmač, debeli kaselski kosmač, šampanjski kosmač, sivi jesenski kosmač, orleanski kosmač, rumeni štetinec, beli zimski tafetček, virginska rožica.

Za 2. okoliš (Brda, kanalska dolina, Vipavsko):

Hruške: Amanlijeva maslenka, Boscova steklenka, klerikalka (Clairgeau), Kolomasova jesenska maslenka, zimska dekanka,

¹⁾ Te date se naslanjajo na sklepe avstrijskega sadjarskega kongresa, ki se je vršil l. 1891. v Gorici, na članek direktorja K. Mader „La Frutticoltura nel Goriziano“ v „Atti e Memorie dell' i. r. Società agraria in Gorizia“ 1898 in na različnih opazovanjih, ki so jih napravili umniši sadjarji ter podali pisatelju.

denpontovka, siva jesenska maslenka, bela jesenska maslenka, vojvodinja anžulemska, lesobarvna maslenka, Lieglova maslenka, zelena magdalenka, mala, podolgasta poletna muškateljka, pastorka, solnograška, poletna apotekarca, spina carpi, vrtolanka, zimski Nelis, vahtenca.

Jabolka: rudeči astrahan, beli astrahan, čehovec, rudeči jesenski kalvil, beli zimski kalvil, mašančka, gravenstajnika, poglačarca, car Aleksander, kraljevi ali rudeči kratkorepec, kronprinc Rudolf, Londonski peping, mantuvanka, ananas, kanadski kosmač, šampanjski kosmač, orleanski kosmač, bela rožmarinka, rumeni štetinec, virginska rožica.

Za 3. okoliš (Furlanija):

Hruške: Bnscova steklenka, klerikalka, Kolomasova jesenska maslenka, zimska dekanka, Dielova maslenka, krasanka, Esperenova bergamotka, goriška figovka, general Totleben, Vekoslava avražnika, mačja glava, Napoleonka, Olivier de Serres, pastorka, regentin, spina carpi, st. Germain, vrtolanka.

Jabolka: beli astrahan, rumeni bellefleur, beli zimski kalvil, car Aleksander, köstlichster, londonski peping, mantuvanka, ananas, Bredin kosmač, kanadski kosmač, orleanski kosmač, bela rožmarinka, rumeni štetinec.

Za 4. okoliš (Kras):

Hruške: klerikalka, zimska dekanka, formentinka, Vekoslavá avranžka, Hardenpontovka, vojvodinja anžulemska, lesobarvna maslenka, mačja glava, Napoleonka, pastorka, solnograška, poletna apotekarca, spina carpi, vrtolanka.

Jabolka: rumeni bellefleur, rumeni štetinec, ananas, kanadski kosmač, beli astrahan, beli zimski kalvil, londonski peping, orleanski kosmač, beli rožmarin.

Za Brkine, ki se prištevajo navadno h Krasu, priporočajo se nasprotno za prvi okoliš navedene vrste hrušk in jabolk.

Umljivo je, da bo treba od navedenih vrst samo nekatere najboljše izbrati in razširiti, da se s tem dotičen sortiment okoliša kolikor mogoče skrči in da se lažej povspešuje jednolično pridelovanje, ki je za zunanjo trgovino jako potrebno. Sadne vrste, ki se zamorejo brez pomisleka priporočati, se zamore seveda odbrati šele na podlagi več daljših opazovanj in izkušenj, nego jih imamo do sedaj za Goriško.

Gledé drugih sadnih vrst se priporočajo in po javnih sadnih drevesnicah širijo:

Breskve: Waterloo, Briggova rudeča majnica, kraljica Olga, debela italijanska breskev, Madeleine, Chevreuse, baron Dufour, Sant' Anna, velika rumena veroneška, amsden, reine de Vergers, lorenzino, trijumpf, early Rivers. Za pridelovanje breskev je osobito srednji del dežele (2) sposoben.

Slive in češpe: Anna Späth, Loewenova krasotica, italijanska rana češpa, italijanska pozna češpa, briksenska češpa, debeli zeleni renglod, vijolčasti renglod. Za pridelovanje sliv pripravna sta osobito 2. in 3. okoliš, češpe pa vspevajo izvrstno po vseh tukajšnjih krajih, razun na trdem Krasu (brez Brkinov).

Marelice: vinčgavska, luksenburška, ananas. H 2. okolišu spadajoča Brda, vipavska dolina, furlanska ravnina in pred vetrom zavarovani kraji na Krasu so na sploh pridelovanju marelic jako ugodni.

Glede smokev, ki dajejo že sedaj precejšen dohodek, se lahko reče, da se prilegajo plemenite vrste: navadna domača, dve vrsti madonke in smirnska smokva zemeljskim in klimatičnim razmeram dobro. Potem, ko se odtvori bohinska železnica, ki bo jako skrajšala vozni čas v severne konsumne kraje, se bo izvoz svežih smokev gotovo jako povečal.

Ako bi se poprijelo ljudstvo bolj skrbnega sušenja, dobile bi se lahko izborne suhe smokve, s čimur bi dosegli nepodcenljiv vir dohodkov; cenega svežega blaga ne bi manjkalo. Večkrat omenjena Brda, vipavska dolina, kakor tudi pravi Kras so kraji, kjer se smokve intensivno gojijo.

Drug goriški sadež, ki ima že od nekdaj najboljše ime je kostanj. Radi velikih zahtev, ki jih stavl drevo glede tal, posebno pa lege, da zamore čvrsto rasti in debel, okusen, v trgovini dobro plačan sad roditi, omeji se kolikor toliko razsežnost pridelovanja kostanja, ki znaša neki 3000—4000 meterskih stotkov na leto.

H koncu naj se omeni še namizno grozdje; od tega razvažajo se vsako leto precejšnje množine na severne trge. Večinoma je to: kmalu po sredi julija zoreča avguštana, bela in rudeča žlahtnina, muškati in domača grganija (rebula), ki se goji osobito po Brdih in po Vipavskem. Posebno pridelovanje žlahtnine se jako brzo širi.

Kar se tiče množine pridelanega sadja različnih vrst ni moči dati, razun za črešnje, ne za posamezna sadna plemena ne skupno posebnih dat. Veči del izvažajo se sicer sadje po železnici, vendar se ga odpelje precejšnji del z vozovi preko deželnih mej, da se proda na kakem blizu ležečih večih sadnih trgov in šele od tu pošlje se v kongsna središča.

Gledé množine sadja, ki se je razposlalo po železnici daje naslednja tabela nekoliko pojasnila; v ti sta se upoštevali samo korminska in goriška postaja, ker se izvažajo preko teh večji del, če ne vse sadje iz dežele:

Leto	Iz postaje		skupno
	Gorica	Kormin	
	razposlanega sadja (razun črešenj) v meterskih stotih.		
1900	24.345	17.395	41.740
1901	19.251	14.709	33.960
1902	47.149	25.545	72.694
1903	11.418	7.453	18.871
1904	15.217 ¹⁾	13.479 ¹⁾	28.696 ¹⁾

¹⁾ Date do konca avgusta.

(Dalje prih.)

Važnost čebelarstva za sadjarstvo in kmetijstvo.

Med postranskimi kmetijskimi panogami, ni nobene, ki bi si pridobila že od nekdanj tako veljavo, kakor si jo je pridobilo čebelarstvo. Povsod se seveda ni gojilo čebelarstvo tako, kakor bi treba, tam, kjer so pa razmere gledé rastlin in obnebja ugodne, doseglo je vendar v narodnem gospodarstvu veliko veljavo. Oni, ki se v čebelarstvu ne razumejo, seveda večkrat trdijo, da ni čebelarstvo nič drugega nego igrača takim ljudem, ki imajo za njo dovolj časa in denarja, ne pa za kmetovalca, vrtnarja ali rokodelca. Med posestniki so nekateri celo taki, ki čebelarstvo naravnost obsojajo kot škodljivo, ker pokvarijo čebele po njihovem mnenju ajdo ali kako drugo rastlino. Takemu

mnenju moramo pa opomniti, da čebelarstvo ni igrača, marveč važna postranska grana kmetijstva, ki ni v stanu samo povzdigniti ljudskega blagra, marveč tudi v npravstvenem oziru koristiti. Čebelarstvo pa je še posebnega pomena tudi s tem, da povspešuje ravno čebela cvetno oplojenje in lahko in opravičeno zamoremo trditi, da je ta neposredna korist mnogo večja nego posredna, toraj še večja nego med in vosek. Znano je, da poskrbi za ploditev mnogih rastlin veter, dež, voda itd. Največ cvetja pa oplodé živali; malo njih bi doneslo sad, če bi jih ne obletele žuželke, osobito čebele. Naravoslovje nas uči, da niso samo čebele cvetlicam, marveč tudi cvetlice čebelam odkazane.

Čebela išče na svojih izjetih dvojno, cvetni prah in med. V obeh slučajih, bodisi da nabira cvetni prah ali med, obesi se na njena gosto kosmata prsa, zadnji del telesa, na glavo, tipalnice ali noge toliko cvetnega prahu, da pride mlinarju podobna domov. Tako oprášena čebela leta od cvetlice do cvetlice. Ko bezga med prašnicami in plodišču, otrese se prah prejšnje cvetlice iz dlak, pade sam na cvetno brazdo ali pa ga položi čebela sama s svojim kretanjem nanjo in cvetlica se oplodi. Na ta način obišče čebela tudi 50 cvetlic pri enem izletu. Pri vsaki cvetlici ponavlja se isto delo: na eni cvetlici se prah prime čebele, na drugi se je otrese. Tako oplodi čebela vse sadno drevje in jagodno grmovje, mnogo krmskih rastlin, nadalje ajdo, ogorčico, repo itd. Če bi ne bilo čebel, ne bi moglo biti tudi pridelovalcev in semenja, imeli bi toraj nerazvito sadje ali pa še niti tega ne. Čmerlji, ose in druge žuželke sicer tudi sodelujejo pri ploditvi, radi njihovega majhnega števila in radi tega, ker obiščejo pri svojih izletih razno vrstno cvetje, ne more se njihovo delo v tem oziru tako upoštevati kakor čebelino. Ta obleta namreč ob določenem času samo eno vrsto rastlin. Ona ne leti toraj od hruškinega cvetja na jabolčno cvetje, marveč vedno le od hruškinega cvetja na hruškin, iz enega hruškinega drevesa na drugo hruškino drevo, celo če se nahaja med tem tudi 20 drugih cvetlic, ki nosijo med. S tem obiskovanjem enakovrstnega cvetja prouzroča čebela tako važno tujo ploditev. Če se cvetlica sama oplodi se sadež sicer razvije, vendar rad odpade; sok v tako oplojenem cvetu nima dovolj moči, zato nastane samo drobno, pokvečeno sadje. Naravni zakon gledé križanja krvi in soka, prihaja, kakor pri človeku in pri živali, tudi pri rastlinah v veljavo. Tuja ploditev ni

pa samo radi tega tako važna, ker dobimo s tem močnejši in bolj okusen sadež, marveč tudi radi tega, ker pri mnogih rastlinah radi lege plodnih organov ni mogoča lastna ploditev. Potrebna je nadalje radi tega, ker niso razviti in dozorjeni pri raznih rastlinah možki in ženski cvetni deli ob istem času, kakor tudi radi tega, ker ostane mnogo cvetja nerodovitnega, če se z lastnim prahom oplodi.

Mnogo je toraj rastlin, ki zamorejo roditi samo s tujim plodom. Veliki angleški naravoslovec Darwin trdi celo, da se ne more nobeno organično bitje skozi več rodov z lastno ploditvijo ohraniti. Nekoliko časa gre še, toda polagoma ugasne moč, sok se razkroji, sadež postaja manjši in neznatnejši in nazadnje se izvrže. S tujim plodom se vpeljujejo, oziroma vzdržujejo nove, boljše, plemenitejše moči. To delo pa morajo oskrbovati v rastlinstvu večinoma čebele, katere imenujemo zato lahko kmetove in vrtnarjeve pomočnice. Kakor nezatno se zdi to delo čebel, kakor se vrši tiho in mirno, tako je velikansko in pomenljivo, in sicer tembolj, ker je ploditev in množitev v rastlinstvu poglavitna stvar, od katere odvisi dobiček kmetijstva in sadjarstva. Čim boljša je oploditev, tem več bo pridelka. Kraji, kjer gojijo mnogo čebel, so bolj rodovitni nego tam, kjer je malo čebel. To nam kažejo zadostno dežele Šlezija, Moravsko, Češko itd.

Čuden primer gledé potrebe čebel za dobro sadjarstvo je sledeči: Pred nekaj desetletji vpeljalo se je na neko skupino avstralskih otokov naše sadno drevje; rastlo je krasno, cvetelo močno, rodilo pa nič. Nekemu tamošnjemu naselniku prišlo je na misel, kakor so se izrazili njegovi sosedje, vpeljati tam čebele iz Evrope. Mislil si je: tu je mnogo cvetic in čebele bi morale precej nositi. Računal jo dobro. Čebele so se razvijale dobro, donesle so mnogo dobička, in kar ni pričakoval se je tudi zgodilo: od tega časa donašalo je tudi sadno drevje mnogo pridelka. Drug očividni dokaz kako neizogibno potrebne so čebele, napravil se je na Angležkem. Veliko polje posejano z esparzeto razdelilo se je v dve polovici. Ena polovica pregrnila se je z mrežo, ki je puščalo pač dež in solnčne žarke skozi se, zadrževala pa je vse mrčesje. Druga polovica bila je prosta. Med tem, ko se je pridelalo na prvi polovici komaj peščico nerazvitega semena, dala ga je druga polovica 3 hektolitre. Darwin opazoval je 100 grmov bele detelje, katere so čebele lahko obletale, in

20 grmov iste detelje, h kateri niso mogle čebele priti. Onih 100 grmov dalo je 2290 kaljivih zrn, v 20 zadnjih grmih pa ni mogel dobiti niti enega zrnca, Taka skušnja govori jasno in ni treba niti ene daljše besede, da bi pojasnjevali blagodejen upliv čebel na rastlinsko rodovitnost in velikost pridelka.

Namen čebelinega življenja ni toraj samo, da daje sladki med in koristni vosek, ampak obstoji poglavitno v tem, da pospešuje cvetno ploditev.

„Jeli pa v resnici korist tako velika, kakor praviš?“ vprašalo bi se lahko. Brez dvoma in to korist čebel hočem s številkami preračunati. Sredenj panj ima poleti povprečno 20.000 — 30.000 čebel. V navadnih dneh, sposobnih za nabiranje medu, izleti vsako minuto okoli 80 čebel iz njega, kar znaša v eni uri 4800 ali v enem dnevu od 7 ure zjutraj do 5 pop. (10 ur) 48.000 izletov. Vsaka čebela mora obiskati pri svojem izletu vsaj 50 cvetlic, predno se obloži. Vsaki dan obišejo toraj čebele enega panja 2 400.000 cvetlic ali recimo okroglo 2 milijona. Če računimo na leto povprečno 100 lepih dni, pridemo do velikanskega števila 200 milijonov cvetlic, katere obhodijo čebele enega panja v letu. Če se oplodi samo desetina teh cvetlic s pomočjo čebel, vendar jih ostaja še 20 milijonov in računimo vsakih 5000 takih oploditev z vrednostjo samo enega vinarja, znaša vrednost, ki jo napravi en panj čebel kmetljestvu in ne čebelarju, 40 K.

Čebele so torej vrtnarju, poljedelcu in gozdarju mnogo bolj koristne živali, nego se ti do sedaj mislili. One so v interesu poljedelstva, vrtnarstva in gozdarstva in v dosego velikih pridelkov takorekoč neobhodno potrebne stvarice. Kmetijska in sadjarska društva morala bi zato posvečati čebelarstvu še večo pažnjo, nego se je vršilo to do sedaj. Čim več cvetja, tem več čebel in nasprotno, čim več čebel tem več cvetja in sadeža, tem več blagoslova in blagostanja. Eno mora dopolniti drngo: sadjarstvo, poljedelstvo in čebelarstvo morajo se podpirati medsebojno; le s tem, da povsod napredujemo, mislim, da smemo pričakovati, da se blagostanje pošameznika, kakor tudi celega naroda zboljša. Korist čebelarstva spoznala je tudi naša vlada in skuša ga radi tega v vsakem oziru povzdigniti in povspešiti. To pa se ne bi zgodilo, ako ne bi bilo čebelarstvo tako važen kmetijski faktor.

Kmetova opravila meseca avgusta.

Vročina je tu! Kar le more, hiti iz mestnih zidov v hladne, senčne kraje, da se reši v brezskrbnem življenju vsaj nekoliko časa življenskih težav in bridkosti. Le nam kmetским „param“ niso dane srečne počitnice. Še ni končano eno delo, že nas kliče drugo in tretje. Skoraj ni konca teh kmetovih opravil. Oglejmo si vsaj pogloblitnejše, ki nas čakajo v tem mesecu!

N a d o m u: Cepec poka, da je kaj! Po bolj naprednih vaseh sliši se seveda mesto tega starinskega udrihanja moderno šumenje mlatilnih strojev. Čas je toraj za spravljanje žita, graha fižola in drugega zrnja. Fižolišča in grahišča ne zametajmo, marveč shranimo ga za zimo. Oparjeno je redilna krma. Predno se lotimo mlatve, odberimo vse najlepše žito in stročje ter spravimo ga posebe, da ga porabimo za seme, kajti lepo seme dá navadno tudi lep pridelek. — O veliki vročini ne tirajmo živine po solncu! Če je pokvarila suša pašo in ne dobi živina tu dovolj piče, pomagajmo ji s kakim pridatkom. Krompirjevo zelišče pa naj se ne daje brejim in molznim kravam, ker ima v sebi mnogo strupa solanina. Volom in prešičem ne škoduje toliko, zato polagajmo ga raji tem živalim, če ga hočejo žreti. Najboljše je, če se krompirišče posuši ter shraui za zimo, ker je suho krompirišče manj škodljivo. Posebno skrbimo sedaj, da ne bo manjkala živini dobra pitna voda. — V kleti skrbimo kakor prošli mesec, da se vino in vinska posoda ne kvarita. Kdor ima kak sum, vpraša naj hitro spočefka za svet. Vino, katero pijesh, deni v steklenice ali vsaj majhne sodčke, da se ti ne kvari. Steklenic ne stavi pokončno, marveč poleži jih!

N a p o l j u: Kdor ni še posejal ajde in repe, naj se pozuri, ker pride drugače prepozno. Za zelje in druge zimske zeljnate rastline je sedaj tudi zadnji čas. Tem rastlinam priliti je ob deževnem vremenu nekoliko gnojnice ali straniščne. Po krompirju seje se lahko še vedno rusa ali inkarnatna detelja. Meteljka se kosi.

V v i n o g r a d u: Skrbi, da bo mladje vedno lepo privezano. Zakotne poganke preščipaj, vendar jih ne odrezuj po-

polnoma tik glavne mladike, marveč pusti jim 2 do 3 liste. Ko je polovica glavne mladike dozorela, se ta na koncu preščipne, da se nadaljna rašča zaustavi in se spodnji popki bolj okrepe. Preveč prikrajševati seveda ni dobro. Avgusta moraš vsaj še enkrat, boljše je seveda dvakrat trte poškopiti. Za ta zadnja škropljenja zadostuje navadno $\frac{1}{2}$ kg modre galice in ravno toliko dobrega ugašenega vapna na 100 l vode. Letošnje cepljenke škropiti je seveda kakor do sedaj. Če se je pokazala bolezen, naj se žvepla, toda preveč žvepla ne posipati, da se grozdja ne osmоди. Pokončuj kiseljaka: Ker preti suša, rahljati je zemljo po vinogradu, čim bolj se more. V trtnjci je cepljenke odgrniti ter odstraniti korenike, če jih nismo že prej. Škropiti in pleti je tudi tu redno.

V s a d o v n j a k u: Zrelo sadje se obira. Začenja se cepljenje v speče oko a cepljenkam v živo oko privezati je pogank ob štrkelj, ki se je pustil nad očesom ali pa ob količ. Na teh cepljenkah obirati je divje poganke. Zaznamovati je ono drevje, od katerega mislimo vzeti po zimi cepiče. Za cepljenje v speče oko dobijo se cepiči brezplačno v državni drevesnici v Gorici.

N a v r t u: Zrelo zelednjadno seme se nabira. Paziti je tudi tu, da vzamemo seme samo od najbolj močnih rastlin. Na prazne gredice se sadi zimska endivija, zelje, seje zimska solata, zimska spinača, motovilec in rani radič. Zalivanje in rahljanje gredic pospešuje raščo zelenjave, zato bomo imeli tem lepšo zelenjavo, čim bolj smo skrbeli za to delo. Paradižnikom je obirati postranske veje, da preveč ne hobotajo. Obiraj po zelju gosence.

T r a v n i k i se namakajo, kjer je to mogoče. Če jih mislimo trikrat kositi, moramo opraviti to delo v drugič čim prej.

Ravno tako miruje tudi **g o z d n o d e l o**. Proti koncu meseca pa lahko pričenjamo že z nabiranjem listne piče ali frudlja in s sečnjo kolov.

GOSPODARSKE DROBTINICE.

Našim čitateljem. Nekaj časa sèm je pojenjala tista agitacija za naš list, ki se je pokazala od početka. Novi naročniki

oglašajo se vedno bolj redko. Res je, da se mora list sam priporočati s svojo vsebino, toda brez agitacije ne dosežemo nikjer povoljnega namena in naj bo delo še tako plemenito. Zato se obračamo, do naših čitateljev s prošnjo, da delujejo na to, da se list razširi. Nabirajte torej nove naročnike in širite kmetijsko-gospodarsko idejo. V vsaki gostilni in v vsakem javnem lokalu zahtevajte naš list! Osobito se priporočamo našim gorskim čitateljem, od koder nimamo skoraj nobene podpore. Dosedanje številke so še vse na razpolago..

Cepljenje sadnega drevja v speče oko opravlja se najboljše meseca avgusta. Cepičem za to cepljenje moramo takoj, ko jih nabereemo, odrezati listje. Pustiti jim je samo za 1 do 1 $\frac{1}{2}$ *cm* dolg pecelj. Paziti moramo, da so cepiči dovolj sočni, ker se taki navadno boljše primejo nego ostareli. Za cepljenje odbrati moramo na podlagi gladko mesto blizu tal. Enoletne in dvoletne divjake je najboljše cepiti 5—10 *cm* nad zemljo. Tu se napravi povprečna in navpična zarez v lubad v podobi T in s pomočjo koščice ali lesnega klinčka se lubad privzdigne. Nato se odreže od cepiča oko. Z režnjo pričeti je 1 *cm* pod popkom, za $\frac{1}{2}$ *cm* nad popkom se lubad prereže do zareze, na kar je oko prosto. Če je pod očesom preveč lesu, se oko ne prime prav rado. Osobito se to dogaja pri nekaterih sadnih vrstah. Zato se priporoča vselej odtrgati les od popka. To se naredi najboljše s pomočjo gosjega ali kokošjega peresa, katero je prej tako prerezati, da bo podobno na koncu zadnjemu delu navadnega jeklenega peresa, s katerim pišemo. S tem, da se ga zabode od zgoraj med les in lubad ter potisne navzdol, loči se prvi od drugega. Nikomur naj ne pade pa v glavo, da bi rabil mesto kokošjega peresa jekleno pero! Jeklo in skoraj vse kovine spojijo se kaj rade z rastlinskim sokom (železo postane črno), kar seveda ne vpliva ugodno na odrezan popek. Ravno ta spojitev prouzroča večkrat, da se gladko odrezano oko ne prime. Če odtržemo toraj del pod očesom, ki ga je nož zamazal, bomo imeli pri cepljenju večji uspeh. Zato priporočamo, da vselej rabimo pri cepljenju gosje ali kokošje pero. Letos smo skušali pri vrtnicah, ki se, kakor znano, nekoliko bolj težavno primejo nego sadno drevje, kako koristi pomoč gosjega peresa. S takim delom pa bomo tudi gotovi, da ohranimo ščitke ali srčice pod popkom. Pero odreže namreč skoraj gladko vse, kar moli nad lesom. S tem

ne dobimo tudi votlin pod popkom, katere na zaraščo posebno neugedno vplivajo.

Tako pripravljeno oko porine se nato, kolikor mogoče naglo, da se ne na zraku osuši, za divjakov lubad ter obveže.

Opomniti moramo, da se napravi lahko zarez v podobi obrnjenega $t = \perp$, v tem slučaju pa moramo tudi oko temu primerno izrezati. Taka zarez ne pusti vode tako lahko v sebe.

Za vežnjo so najboljši gumijevi trakci, kakoršne rabimo pri trtnem cepljenju, vendar sta dobra tudi bombaž in ličje. Če rabimo prvo vezilo, si prihranimo odvezovanje. Navadno začnemo vezati pri povprečni zarezi, katero je kolikor mogoče zakriti, da ne pride v njo voda. Pri vežnji je posebno paziti, da se pritisne oko kolikor mogoče krepko h podladi. Konec zaveze se napravi na isti način kakor pri trtnem cepljenju.

Sadje, ki pocepa z dreja treba je pobrati in skuhati, da se vničijo črvi, ki se nahajajo v njem. Prešiči jedo kuhano sadje, četudi ni bilo zrelo, radi. S tem imamo torej dvojen dobiček: zatiramo mrčes in redimo prešiče. Če je sadja malo in se nam ne da kuhati ga, stolčimo ga vsaj in vrzimo prešičem.

Cepljenke, je treba sedaj odgrniti, da ne napravijo cepiči korenin. Najprej jih je odgrniti na severni strani in ko se privadijo solncu, torej po kakih 8—14 dneh še na južni. Da bodo mladike lepše rastle in da jih peronospora ne pokvari, dobro je, če se zabode poleg cepljenk nekoliko vejevja, katero je služilo prej grahu.

Zeleno gnojenje v vinogradu. — Mnogi naši vinogradniki nimajo dovolj gnoja, da bi zamogli svoje vinograde redno gnojiti s hlevskim gnojem. V marsikateri vinograd pa tudi ni mogoče gnoja lahko spraviti, ker ni do njega nobene poti ali pa je lega prestrma. V takih vinogradih nedomeščali bodemo hlevski gnoj z rastlinami, ki jih spomladi podkopljemo ali pa z umetnimi gnojili. Najboljša rastlina za zeleno gnojenje je rudeča ali inkarnatna detelja, katera se začenja jako rano spomladi razvijati. Detelja in vse stročnice imajo namreč lastnost, da nabirajo z gomoljastimi koreninicami potrebni dušik iz zraka. Druge rastline ne morejo tega. Zato pomnoži detelja, če se podkopa, zemljo s tem najbolj dragocenim gnojilom. Obenem pomnoži zemljo tudi z organskimi snovmi, ki jo rahljajo in zadržujejo v nji vlago. Pa tudi snovi, ki jih je vzela detelja iz zemlje, preidejo.

potom rastline v lažej dohodno obliko za trto. Rudeča detelje seje se v vinograd meseca avgusta po drugi pletvi. Da bo močno pogrnala, dobro je, če se pognoji vinograd po zimi ali rano spomladi s superfosfatom in kalijevo soljo ali pa mesto teh z lesnim pepelom. Ta gnojila pridejo tudi trti v prid. Podkopati je deteljo, ko pričinja cvesti, toraj zadnje dni aprila ali prve dni maja. Sedaj je čas, da si pripravimo deteljino seme in ga posejemo.

Orehovo drevje ima največjo vrednost! — Med tem, ko se je v času par desetletij zvišala cena vsakej stvari, posebej še lesu, povzdignila se je posebno še lesu orehovemu. Za tem hodijo trgovci in obečajo včasih lepe svote. Bog zna, kam li gre to blago; nekteri pravijo za „šifte“ k vojaškim puškam, drugi vse kaj drugega. Sploh bi bilo treba biti našim kmetom previdnim, da ga preveč po ceni ne oddajo, ker takšnèga lesa — kakor kaže — bode čedalje bolj primanjkovalo.

Treba bi bilo obenem skrbeti za dober naraščaj. Oreh raste že v mladosti precej naglo, potem še v dobrih letinah nekaj obrodi in ko doseže starost, ako ni pokvarjen ali pirav, ima svojo lepo vrednost. Tu se ne ceni enako drugemu lesu, ampak skoraj trikrat ali še večkrat više! — To ceno znajo že naši mizarji, v trgovini na ptuje se bode — ako bode še kaj blaga — morda drugače govorilo.

Tako govori pohorski kmet iz lastne skušnje. Želi namreč obenem, da si tudi primorski kmetje varujejo tudi orehov les in tudi češnjev, ker ta bode imel stalno in čedalje večjo vrednost!

P o h o r s k i.

„O užitnini od vina in mesa“ je naslov knjižici, ki jo je pravkar izdala c. kr. kmetijska družba kranjska. Knjižica obsega 86 strani navadnega formata. Spišal jo je c. kr. finančni višji komisar Makso Kostanjevec. Cena knjižici je samo 1 K 50 h s poštino vred. Knjiga se naroča pri kmetijski družbi v Ljubljani. Denar je naprej poslati.

Sprejem gojenk v gospodinjstvo šolo v Ljubljani. — Meseca oktobra se otvori osmi tečaj gospodinjske šole, ki bo trajal 12 mesecev. Gojenke morajo stanovati v zavodu, ki je pod vodstvom č. gg. sester iz reda sv. Frančiška. Zavod je v posebnem poslopju poleg marijanišča na Spodnjih poljanah v Ljubljani.

Pouk, ki je slovenski in brezplačen, zavzema poleg verouka, vzgojeslovja, zdravoslovja, ravnanja z bolniki, spisja in računstva vse one predmete, ki jih

mora umeti vsaka dobra gospodinja, zlasti se pa poučuje teoretično in praktično o kuhanju, šivanju (ročnem in strojnem), pranju, likanju, živinoreji, mlekarstvu, vrtnarstvu itd. Gojenke se istotako vežbajo v gospodinjskem knjigovodstvu ter v ravnanju z bolniki in z bolno živino.

Gojenke, ki se žele učiti nemškega jezika, dobe v tem predmetu brezplačen pouk in priliko, da se v enem letu zadosti privadijo nemškemu jeziku.

Gojenka, ki bo sprejeta v zavod, plača na mesec za hrano, stanovanje, kurjavo, razsvetljavo, perilo, t. j. sploh za vse, 30 K, ali za ves tečaj 360 K.

Deklice, ki hočejo vstopiti v gospodinjsko šolo, morajo: 1. dovršiti že 16. leto; le izjemoma, v posebnega ozira vrednih slučajih se more dovoliti sprejem mlajših učenk; 2. znati čitati, pisati in računati; 3. predložiti zdravniško spričevalo, da so zdrave; 4. predložiti obvezno pismo staršev ali varuha, da plačajo vse stroške; 5. zavezati se, da bodo natančno in vestno izvrševale vsa dela, ki se jim nalože, ter da se bodo strogo ravnale po hišnem redu.

Prošnje za sprejem, ki jim je priložiti šolsko in zdravniško spričevalo ter obvezno pismo staršev, oziroma varuha, naj se pošljejo do 15. septembra t. l. glavnemu odboru c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

V prvi vrsti se v gospodinjsko šolo sprejemajo deklice, ki imajo domovinsko pravico na Kranjskem; če bo pa v šoli prostora, se bodo sprejemale tudi prosilke iz drugih dežel.

VABILO

poljedelcem goriško-gradiščanske dežele za udeležitev poskušenj z umetnimi gnojili.

Ker c. kr. kmetijsko-kemično poskuševališče želi, da se poljedelci te dežele bolje seznanijo z umetnimi gnojili, jih vabi, da se udeležijo poskušenj z umetnimi gnojili.

Omenjene poskušnje se bodo vršile prihodnjo jesen na travnikih ter deteljističnih in sicer na Planinah, v Brdih, na Krasu in v nižavi. En del teh poskušenj ima namen pokazati korist pravilnega gnojenja.

Za vsako teh poskušenj je treba dva kosa zemljišča v obsegu 200—400 m². Eno teh zemljišč se mora gnojiti z gnojili, ki imajo najvažnejše redilne snovi, namreč: fosforjevo kislino, dušik in kalij; drugi del zemljišča pa ostane brez gnojila ter bo služil v kontrolo.

Drugi del poskušenj pa ima smoter rešiti naslednja vprašanja glede obdelovanja travnikov: 1. Kak učinek ima gnojenje s spojinami kalija? 2. Kako korist nudi gnojenje s superfosfati in Tomaževo žlindro v kraški zemlji. 3. Kak redilen učinek imajo razni fosfati v vlažnih (mokrih) zemljiščih, ki se nahajajo v nekaterih delih naše dežele, bodisi v nižavi, bodisi na Planinah.

Tudi za te poskušnje je treba zemljišča, ki merijo 200—400 m² in sicer je za vsak poskus treba 3 do 5 kosov po 200—400 m².

Za obe vrsti poskušenj mora biti zemljišče sledeče: 1. jednostavno, 2. ravno ali pa enakomerno viseče, 3. ne sme biti obdano ne od visokega drevja,

ne od visokih dreves, 4. ne sme biti že več let gnojeno z umetnimi gnojili in v tem letu tudi ne s hlevnim gnojem.

Vsak, ki napravi te poskušnje, dobi za vsak poskus brezplačno potrebna gnojila, objednem tudi navodilo, kako ima delati poskušnje in napraviti zaključke.

Oni, ki se bodo natančno držali navodil in s tem omogočili dober izid, dobé kot plačilo brezplačno in sicer po važnosti poskusov toliko umetnega gnojila, kolikor se rabi za enkratno gnojenje travnikov v obsegu $\frac{1}{2}$ —2 njiv.

Tisti, ki se hočejo udeležiti ene ali druge vrste omenjenih poskušenj gnojenja, naj to naznanijo do 15. avgusta t. l. podpisanemu ravnateljstvu, ter naj dajo ob enem ustmeno ali pismeno naslednje podatke: 1. v katerem kraju hočejo zvršiti te poskuse, 2. lego zemljišča, to je ali je taisto peščeno, apneno, ilovnato, loparnasto, kamenito i. t. d., 4. je li se zamore taisto močiti, 5. koliko časa se rabi kot travnik, 6. kedaj in kako je bilo zadnjič gnojeno, 7. ako je mogoče tudi koliko sena ali detelje se je pridelalo/pretečeno in to leto, 8. katero izmed navedenih poskušenj hoče izvršiti.

Podpisano ravnateljstvo upa, da se javi mnogo poljedelcev za te poskuse ki bodo v spodbujno in v vzgled, kako je zboljšati krmo z umno uporabo umetnih gnojil.

GORICA, 30. junija 1905.

Ravnateljstvo c. kr. kmetijsko-kemičnega poskuševališča

I. Bolle.

Ivan Kravos v GORICI, 00000
via Vetturini št. 3,
priporoča svojo sedlarsko delavnico.

Še nekoliko odtisov
„Vinarskih in vrtnarskih listov“
dobi se pri upravništvu „Primoskega
Gospodarja“. Oba letnika 1901. in 1902.
staneta 1:50 K, vezana 2 K.

Anton Jerkič, odlikovani fo-
tograf v Go-
rici, Gosposka ulica št. 7. se priporoča
svojim rojakom. 00000000000000000000

Ivan Bednarik v GORICI, 0000
via Vetturini 3,
priporoča svojo knjigoveznico.

Grozdne stiskalnice z diferencialno
pripravo za pritisk, M.M.M.M
Škropilnice proti strupeni rosi, M.M.M
Žveplalnike, Stiskalnice za olje, kakor tudi
vse druge kmetijske stroje prodaja
po tvorničnih cenah

IG. HELLER na Dunaju
II. Praterstrasse 49
— Ceniki brezplačno in prosto poštnine.

Na Primorskem največa zaloga

lesene in lončene robe

je ona

Mihe Kozman-a

v Gorici (Raštelj št. 27., nasproti lekarni).

Tu dobiš n. pr. vsakovrstne grablje, ročaje za kose, brente za grozdje in one za škropilnice, vinske sodčke, beriglice, škafe, golide, nečke, samokolnice, lesene lopate, sita, rešeta, košare fine in one za razpošiljatev sadja, krogle, slamnate klobuke, metle, ribeže, stolice, lonce, skle'e, krožnike itd. itd. vse kar rabimo na kmetiji.

Priporoča se našim gospodarjem in gospodinjam.

Globe Mlekarske naprave

kakor tudi vse stroje in priprave za prevažanje mleka, napravo masla, sira itd. zalaga v najboljših izdelkih

Društvo Globe - Separator

DUNAJ XVI, 2, Neymyergasse št. 17.

Zahtevajo naj se ceniki.

Zastopniki se iščejo povsod.

V varstvo proti škodljivcem sadnih in vrtnih nasadov. Sadne in vrtno škropilnice „Majhen čudež“, ki se lahko nosijo, vozijo, se gonijo z roko ali s vprego.

Škropilnice proti peronospori „Austria“. Razpršilnik za žveplo „Vindobona“. Spricalka za žvepleni ogljik „Kober“. Samodelujoč razpršilnik „Ideal“. MMMMMM Priprave so zavarovane s patentom in so se nagradile na razstavah in konkurenčnih zbirkah s prvimi darili.

Prodaja s polnim jamstvom

FRAN NECHVILE, DUNAJ, V/1 Margaretenstrasse 98.

tovarna vinarških priprav, kletarskih strojev in železnine. MMMMMM

Pristni

Alfa-Laval

so gledé trajnosti,
zmožnosti in čistega
posnemanja

posnemaalniki

NEDOSEŽNI.

Nad pol milijona posnemaalnikov v rabi in z nad 600
prvih nagrad odlikovani.

Ceniki brezplačno in prosto poštnine.

Akeijska družba

ALFA SEPARATOR
PRAGA * DUNAJ

Tvornica najboljših mlekarskih
strojev in priprav.

Zastopniki se povsod iščejo. *

Najboljše stiskalnice za vino

Stiskalnica za vino.

In **OLJKE** so naše stiskalnice „**HERKUL**“

najnovjšega in najboljšega sestava z dvojnimi in nepretrganimi pritiskalom; najzambno najboljše delovanje, ki prekaša vse druge stiskalnice; hidravlična stiskalnica, najboljše avtomatične patentovane škropilnice „**SYPHONIA**“ ki delujejo same od sebe, ne da bi jih bilo treba goniti. Plugi, mlinci za gradbo, sadje in oljke. Rektalnice za grozdje, Vinogradiški plugi, Sušilnice za sadje in druge vegetalne, življenjske in mineralne pridelke. Stiskalnice za seno, slamo itd. na roko. Mistilnice za žito, fistulnice, rektalnice, Slamarezalnice, rečni mlinci za žito v razni velikosti in vsi drugi stroji za poljedelstvo. Iščete in prodajate jamstvom kot pooblaščenost najnoveje, izbrane izkušene, kot najboljše pripoznano in odlikovane sestavi

Ph. Mayfart & Co

tovarna za poljedelske in vinske stroje na **DUNAJU**,
11. Tabornstrasse št. 71.

Automat. škropilnica.

Odlikovani v vseh državah sveta z nad 500 zlatimi in srebrnimi kolajnamami. Cenik s podobami in mnogoštevilna poljudna pisma. — Razprodajalci in zastopniki se iščejo povsodi, kjer še nismo zastopani.

SAUNIG & DERLEVA

7 Gorici, magistratna ulica št. 1.

Največja zaloga šivalnih strojev, tudi za vezanje (rekamiranje), dvo. koles, slamoreznic in mlečnih posnemalnikov (centrifug). *

Prodaja se tudi proti plačevanju na obroke!

Denar prihrani

kdor kupi izdelovljeno pohištvo pri

ANTON BREŠČAK

Gorica, Gosposka ulica št. 14

(Via Signori)

kateri ima v zalogi najboljšo izbero **pohištva vseh slogov**, za vsaki stan, priprostega in najfinerega izdelka. Različno pohištvo iz železa, podobe na šipe in platno, ogledala, zime in platno.

Lastna delavnica za tapcirano pohištvo.

Cene brez konkurence.

Daje se tudi na obroke.